

§§ OCH %

Kopiering i undervisningssammanhang – vad gäller?

Det kommer många frågor från våra medlemmar som arbetar i skolan. Frågorna har flera perspektiv: medlemmen i sin roll som läromedelsförfattare och innehavare av upphovsrätt, och medlemmen i sin roll som lärare och användare av upphovsrätt.

Överenskommelse mellan skolor och SKL

Kopieringsavtalen som förhandlas fram med Sveriges Kommuner och landsting, SKL, * se fotnot nedan, är en avtalsöverenskommelse mellan upphovsrättsorganisationer och skolor som innebär att lärare får kopiera ur upphovsrättsligt skyddade verk, men endast för att komplettera de läromedel som eleven förutsetts ha tillgång till i skolan. Fanns inte kopieringsavtalen så skulle det inte vara tillåtet alls att kopiera ur t.ex. böcker.

Kopieringsavtalen i undervisningssammanhang har sin grund i en s.k. avtalslicens som är reglerad i upphovsrättslagen. Varje kommun i Sverige som är huvudman för de kommunala skolorna undertecknar dessa avtal. För de fristående skolorna träffas ett s.k. hängavtal, ett avtal på samma premisser som kopieringsavtalet med SKL, men med Friskolornas Riksförbund.

Grundregeln för att kopiera ur en bok i undervisningssammanhang är 15 procent av boken men max 15 sidor. Dock gäller det t.ex. inte engångsmaterial eller arbetsböcker då det oftast är kopieringsförbud på dessa.

Dilemmat – för lite läromedel

Dilemmat som lärare tampas med är de alldeles för lågt budgeterade anslagen till läromedel i skolan. Denna fråga debatteras hett i sociala lärarforum och diskuteras också mycket bland våra medlemmar. I den dubbla rollen som lärare och läromedelsförfattare vill du köpa in kvalificerad litteratur och du vill att alla elever ska få sitt egna exemplar. Men vad gör du om exemplaren inte räcker till varje elev och rektor meddelar att det budgeterade anslaget övertrasseras? En omständighet som läromedelsförfattaren inte ska behöva ställas inför.

Vi får in akuta frågor om det är möjligt att kopiera fler böcker när antalet inköpta exemplar av böcker inte räcker till eleverna? Det juridiska svaret på den frågan är naturligtvis nej. Kopieringsavtalet tillåter endast kopiering för komplettering. Är syftet med kopieringen till för att ersätta böckerna som inte räcker blir det ett upphovsrättsintrång. Det är aldrig tillåtet att ersätta eller minska nyanskaffningen av förlagsutgivna läromedel genom att använda kopior från sådana läromedel.

I det nya kopieringsavtalet som började gälla

från år 2014 så tillåts flera kopieringsmetoder än tidigare utöver vanlig kopiering i reprografisk form. Som exempel får läraren ladda ned, fota av, skanna in, skriva ut utskrifter från nätet, lägga in i digitala presentationer, spara kopierat upphovsrättsligt skyddat material digitalt på skolans slutna nätverk, eller spara på USB. Nytt från 2014 är också att avtalet ger både lärare och elever rätt att kopiera och tillgängliggöra verk för undervisning. Lärare kan också uppdras åt annan att utföra kopieringen. På Bonus Copyright Access webbplats, www.bonuscopyright.se finns bra och mer information samt frågor och svar om vad som gäller enligt kopieringsavtalen.

Kräv höjda läromedelsanslag!

Men hur ska läraren förhålla sig till problemet att det inte finns tillräckligt många exemplar av läromedlen så att det räcker till eleverna? Först och främst: kräv av rektor att anslaget för läromedel höjs. Varje elev ska ha sitt egna exemplar. Det går inte att bedriva en kvalitativ undervisning om inte eleven får de rätta verktygen d.v.s. rätt läromedel till hjälp. Bistå rektorn med hjälp och diskutera med förlaget som ger ut läromedlen och gör en långsiktig plan för inköpen.

I skollagen nämns knappt läromedel eller litteratur. Det behövs och krävs mer explicita direktiv för läromedel. Det är ett verktyg som alla elever och lärare har rätt till. Det har vi också diskuterat med utbildningsminister Gustav Fridolin och gymnasie- och kunskapslyftsminister Aida Hadzialic. Detta sett ur kunskapsperspektivet och likvärdigheten. Tillgången på läromedel är ju tyvärr väldigt olika ute på skolor. Lärarna ska kunna ägna sig åt det som de är bäst på, nämligen att undervisa. Därför är det viktigt att lärarna ges de verktyg de behöver och att det finns pengar till läromedel så att lärare kan frigöra tid för sin undervisning.

Vi vet att det från regeringshåll kommer att ställas högre krav på skolor angående tillgången av kvalitativa läromedel, det är besked som vi i förbundet får vid våra möten med de tre ministrarna på utbildningsområdet.

* Avtal om kopieringsavtal för förskola, grundskola och gymnasium träffas med Sveriges Kommuner och Landsting, SKL. Kopieringsavtalen ska underlätta lärarnas yrkesutövning, och syftet med kopieringen är endast att komplettera den läromedelslitteratur som normalt förutsätts användas i undervisningen. Det är inte tillåtet att kopiera med syfte att ersätta eller minska nyanskaffning av läromedelslitteratur.

Jenny Lundström
förbundsdirektör